۱

ماجرا چیست؟

درهای خروج دانشگاه آزاد به روی اساتید باز است

آنها که رفتند و آنها که می‌آیند

عکس: ستاره کاظمی

فاطمه صفری- شهروند | چند روزی از ماجرای اخراج اساتید دانشگاه آزاد گذشته و به دنبال این موضوع مناقشاتی روی داده است، شاید برای همین است که صادق زیباکلام این موضوع را به نوعی تسویه‌حساب سیاسی می‌داند و ریشه این موضوع را عوامل اقتصادی نمی‌داند بلکه آن را در شیوه مدیریت جدید و عدم‌شباهت فکری ارزیابی می‌کند. در این پرونده برآنیم تا به بررسی این‌که آیا اخراج اساتید دانشگاه آزاد تسویه‌حساب سیاسی است، بپردازیم.

نیم‌نگاه

فرهاد رهبر هم بیکار نماند و در گفت‌وگو با ایلنا بیان کرد: «ما کسی را اخراج نکردیم بلکه اعلام کردیم فعالیت شما غیرقانونی است؛ چرا که از دو جا حقوق می‌گیرید. شما می‌توانید دانشگاه تهران را رها کنید و این‌جا استخدام شوید و یا می‌توانید در دانشگاه تهران باشید و در دانشگاه آزاد به صورت حق‌التدریس فعالیت کنید. اگر این استاد می‌خواهد تعبیر اخراج را به کار ببرد، ایرادی ندارد. خودش می‌گوید اخراج شده، پس اخراج شده. حتما کاری کرده که اخراج شده است، حتما به خود شک دارد. آن وقت من بیایم به او بگویم که به خودت شک نداشته باش.» اما بنا بر گزارش‌ها رهبر در حالی این حرف را زده که خود او در دو سمت قرار دارد و در منصب ریاست واحد علوم و تحقیقات به امضای خودش با عنوان رئیس دانشگاه آزاد است؛ به عبارت دیگر هم مسئولیت ریاست دانشگاه آزاد اسلامی را بر عهده دارد و هم این‌که عهده‌دار مسئولیت واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی است؛ اما در میان صحبت‌های رئیس دانشگاه آزاد اسلامی تناقض‌های دیگری هم به چشم می‌خود، چرا که برخی از استادان اخراج‌شده به‌صورت پاره‌وقت مشغول به تدریس بوده‌اند؛ دکتر علیزاده طباطبایی یکی از آنهاست.

بورسیه‌های غیرقانونی

کم نیستند افرادی که در بین سال‌های ۸۷ تا ۹۲ وارد فضای دانشگاهی شده و از بورسیه غیرقانونی دولت گذشته استفاده کرده‌اند. انگار قرار بر آن است که تعداد باقیمانده آنها در دانشگاه آزاد به کار گرفته شوند. شاید برای همین است که بسیاری از دانشجویان و اساتید به این موضوع اعتراض کرده‌اند چرا که همهمه‌ها خبر از بورسیه‌های غیرقانونی دوران احمدی‌نژاد می‌دهد. اما این موضوع به همین جا ختم نشد و نمایندگان مجلس را بر آن داشت تا با ورود به این موضوع رسیدگی‌های لازم را انجام دهند. محمود صادقی، نماینده مجلس شورای اسلامی درباره خبر اخراج برخی اساتید دانشگاه آزاد گفته است: «در این خصوص جا دارد که کمیسیون آموزش مجلس ورود کند و در جلسه بعدی کمیسیون حتما این موضوع را مطرح خواهم کرد.» البته صادقی در بخش دیگری از صحبت‌های خود گفته است: «صرف از نظر مسائل سیاسی قضیه، ظاهرا دانشگاه آزاد ترجیح داده به جای کادر پاره وقت، کادر ثابت جذب کند. چندی پیش آقای رهبر که به کمیسیون آموزش آمده بود، یکی از مشکلات دانشگاه آزاد را هرم هیأت‌های علمی عنوان کرد که باید تغییر کند؛ البته درباره آخرین وضع بورسیه‌های دوران احمدی‌نژاد از وزیر علوم پرسیدیم و ایشان برای پاسخ یک ماه وقت خواستند. با این حال به نظر می‌رسد بسیاری از بورسیه‌ها به دانشگاه بازگشته‌اند.» اکنون برای رسیدن به این پاسخ که آیا اخراج اساتید دانشگاه آزاد تسویه‌حساب سیاسی است؟ با کارشناسان امر گفت‌وگو کرده‌ایم که در ادامه می‌خوانید.

پیشینه

۲

تغییر و تحولاتی با چاشنی اخراج

یکی از ویژگی‌های بارز آغاز دوران ریاست‌جمهوری محمود احمدی‌نژاد، حساسیت در محافل آکادمیک بود؛ حساسیت‌هایی که تغییر و تحولات فراوانی را در دانشگاه‌ها موجب شد، البته این تغییر و تحولات پروسه دوساله‌ای را طی کرد تا با اخراج برخی اساتید برجسته دانشگاه تهران به شکل مضاعف نمود بیابد؛ اخراج اساتید همچون حسین بشیریه و هادی سمتی. اخراج‌هایی که روال عادی اداری دانشگاه عنوان شدند و این در حالی بود که در شهریور ۸۶ رئیس هیأت انتظامی اعضای هیأت علمی دانشگاه تهران اعلام کرده بود که طی سال‌های ۷۶ تا ۸۴ آمار اساتید اخراجی دانشگاه به ۴۵ نفر می‌رسد! البته خیلی طول نکشید که دبیر انجمن اسلامی دانشگاه تربیت معلم از منع تدریس جواد کاووسیان، عضو سابق شورای مرکزی انجمن اسلامی دانشجویان دانشگاه تربیت معلم، عضو هیأت علمی دانشگاه، پژوهشگر نمونه و رتبه اول دکترای دانشکده روانشناسی در دانشگاه خبر داد. در همین دوران بود که برخی اساتید ممنوع‌التدریس شدند و بودند اساتیدی که به اجبار دوران بازنشستگی را شروع کردند و عده‌ای اخراج شدند. در دور دوم ریاست‌جمهوری احمدی‌نژاد در اقدامی تأمل‌برانگیز رئیس ستاد انتخابات وزارت کشور به‌عنوان وزیر علوم دهم انتخاب شد؛ کامران دانشجو، وزیری که از همان آغاز دوران وزارت خود بارها بر لزوم تفکیک جنسیتی در دانشگاه‌های کشور و حذف اساتید سکولار از نظام آموزشی کشور تأکید کرد. البته در دولت بعد از بازگشت این اساتید به فضای آموزشی کشور سخن به میان آمد و اقداماتی نیز صورت گرفت و حالا در دولت دوازدهم خبرها از اخراج برخی اساتید حکایت دارد.

نگاه موافق

۳

اخراج اساتید از دانشگاه آزاد رنگ جناحی دارد

احمد شیرزاد، تحلیلگر سیاسی | تا حدی که اخبار گویای این مسأله است کسانی که از دانشگاه آزاد اخراج شده‌اند، استادان دانشگاه‌های دولتی هستند و تاکنون اخباری دال بر این‌که این دانشگاه استادان رسمی خود را کنار گذاشته باشد، نشنیده‌ام. به همین جهت اگر چنین اخباری بیاید، موضوع کمی متفاوت می‌شود. در حال حاضر مسأله از این قرار است که دانشگاه آزاد بشدت دچار کمبود تقاضا شده، به عبارتی بخش عمده‌ای از صندلی‌های دانشگاه آزاد خالی مانده‌اند که این امر به معنای مازاد نیرو داشتن است. البته باید در نظر داشت بسیاری از نیروهایی که در دانشگاه آزاد مشغول به فعالیت‌اند، نیروهای تمام‌وقت این دانشگاه نیستند؛ یا کسانی هستند که به صورت حق‌التدریس مشغول به فعالیت‌اند یا آن‌که اساتید دانشگاه‌های دولتی هستند و در وقت‌های اضافه خود در این دانشگاه تدریس می‌کنند. اتفاقی که اکنون رخ داده است، مدیریت دانشگاه آزاد از این وسیله سوءاستفاده کرده است. به عبارتی، شاید نتوان نام اخراج را بر این موضوع گذاشت بلکه به این معناست که از این مسأله سوءاستفاده شده و کسانی را کنار گذاشته که اعتبار علمی دانشگاه را بالاتر می‌بردند و همچنین افرادی هستند که استادان بنام‌تری و صاحب اعتبار بیشتری هستند. این اقدام ممکن است به لحاظ قانونی و عرف دانشگاهی نتوان بر آن خرده گرفت، اما در محتوای خود این اتفاق رفتاری کاملا جناحی و سیاسی بوده است. از این موضوع سوءاستفاده شده، زیرا کسانی کنار گذاشته شده‌اند که به لحاظ فکری با مدیران امروزی دانشگاه آزاد همفکر نبودند. البته باید در نظر داشت کسانی که به صورت پاره‌وقت مشغول به تدریس بودند را نمی‌توان از اخراج به میان آورد، چراکه معمولا لفظ اخراج زمانی به کار می‌رود که استاید تمام‌وقت را در برگیرد که در گذشته این اتفاق در دانشگاه‌های دولتی رخ داده است. البته نباید از یاد برد تا حدی به این صحبت رهبر بسنده کرد؛ اساتیدی که مشغول به کار در دو دانشگاه بوده‌اند؛ با اطلاع دانشگاه اصلی نبوده است. اما در این‌جا کسانی که به صورت پاره‌وقت و تمام‌وقت دانشگاه آزاد نبودند، با استفاده از فضای مازاد نیرو از این فضا سوءاستفاده شده و کنار گذاشته‌اند. این اقدام به لحاظ قانونی ایرادی بر آن وجود ندارد و درصورتی که این اقدام بی‌طرفانه بوده و نگاه جناحی در آن دخیل نبوده، می‌توان اقدام مدیریتی دانست، اما این موضوع عملا به این شکل نیست و بیشتر به اقدامی سیاسی و جناحی شباهت دارد.

نگاه مخالف

۴

دلیل مستندی بر رفتار جناحی وجود ندارد

ناصر ایمانی، تحلیلگر سیاسی | بسیاری بر این باورند که اخراج اساتید دانشگاه آزاد اقدامی سیاسی بوده، به همین جهت آن را نقض می‌کنند. اما ناصر ایمانی تحلیلگر سیاسی در این زمینه نظری متفاوت دارد و معتقد است: هیچ‌گونه دلیل و مدرکی وجود ندارد که بخواهیم اخراج اساتید دانشگاه آزاد را تسویه حساب سیاسی بدانیم. چرا این موضوع را سیاسی تلقی می‌کنید به خاطر این‌که آقای رهبر رئیس دانشگاه آزاد است؟ کسانی که به آنها حق انتخاب داده شده است که یک دانشگاه را انتخاب کنند حال دانشگاه آزاد یا دانشگاه دولتی را، این به معنای سیاسی بودن است؟! به همین جهت ابتدا باید مورد بررسی قرار بگیرد که اساتید اخراج شده که تعداد زیادی هستند همه با یک گرایش فکری سیاسی هستند یا نه. چرا که ممکن است بسیاری از این اساتید اصلا سیاسی نباشند به همین جهت نمی‌توان این موضوع را به همگی تعمیم داد. ادعای آقای رهبر این است که ما گفته‌ایم بین دانشگاه آزاد و دانشگاه دولتی یکی را انتخاب کنید. اصلا تسویه حساب نشوید و در دانشگاه بمانید و از دانشگاه دولتی استعفا دهید. اما اگر نقض این موضوع وجود دارد باید از آقای رهبر پرسید و اگر جواب قانع کننده‌ای وجود نداشت باید گمان‌ها به سمت و سوی این‌که آیا اخراج اساتید تسویه حساب سیاسی است سوق پیدا کند. آقای زیبا کلام هم زیاد از این مباحث به میان می‌آورند چرا که خودشان هم یکی از این اساتید هستند. آقای زیبا کلام از این‌هزار نفر که می‌گویند آیا شما مواردی را دارید که خلاف حرف آقای رهبر باشد و اخراج شده باشند و فقط در یک دانشگاه باشد و این فرد سیاسی و وابسته به جناح اصلاح‌طلب است. اگر چنین باشد می‌توان به برخورد جناحی گمان برد. بنابراین با توجه به ادعای آقای رهبر که بسیاری از اساتید در دو دانشگاه فعالیت دارند و از هر دو حقوق می‌گیرند که این امر هم خلاف قانون است و هم امکان فعالیت بسیاری را در دانشگاه سلب می‌کند. چراکه بسیاری چه در خارج و چه در داخل امکان برایشان وجود ندارد. اما اگر چنین نباشد و مستنداتی دال بر آن وجود داشت این موضوع را می‌توان بر تسویه حساب سیاسی دانست.

نگاه کارشناس

۵

پس از بررسی باید اظهارنظر کرد

فرهاد فلاحتی، عضو کمیسیون آموزش و تحقیقات | آنچه از بحث دانشگاه آزاد متوجه شده‌ام اخراجی صورت نگرفته است. به همین جهت نیاز به نشست‌های ویژه‌تری دارد و قرار است از اعضای کمیسیون و با دعوت از مسئولان دانشگاه آزاد توضیحات بیشتری را بخواهیم. اما آنچه مشخص است اساتیدی بودند که فقط باید در دانشگاه آزاد فعالیت می‌کردند، اما در دانشگاه دیگر هم شاغل بودند که این امر با مقررات دانشگاه آزاد مطابقت نداشت. به همین جهت به این دست از اساتید پیشنهاد دادند که در یکی از دانشگاه‌ها فعالیت کنند. اما برای نظر جزیی‌تری دادن نیاز به تحقیق است تا این موضوع بر همه روشن شود. شاید برخی بگویند که اساتیدی هستند که تنها در دانشگاه آزاد فعالیت می‌کردند با این حال اخراج شدند، اما بنده با شناختی که از آقای رهبر دارم به نظر نمی‌رسد که چنین دیدگاهی به این موضوع داشته و سیاسی‌کاری کرده باشد. اما نمی‌توان قضاوت کرد و برای روشن‌تر شدن این موضوع نیازمند بررسی‌های بیشتر است. همچنین باید در نظر داشت که منطقی به نظر نمی‌رسد که دانشگاه معتبری در سطح کشور چون دانشگاه آزاد دست به چنین اقدامی بزند و برای جذب دانشجو و رتبه‌پروری که دارد خود را وارد مسائل سیاسی کند؛ پس از بررسی باید اظهارنظر کرد.

تجربه دیگران

۷

اخراجی‌ها

۵هزار و ۲۹۵ استاد دانشگاه و کادر آموزشی از دانشگاه‌های مختلف اخراج شدند! خبری که به سونامی دانشگاه‌های ترکیه معروف شد. اخراج‌هایی که تنها ۱۰ ماه طول کشید تا به واسطه آن ۱۴درصد اساتید اخراج‌شده در سطح پروفسور و ۲۸درصد در سطح دانشیار و ۲۶درصد در سطح کمک‌دانشیار فضای تدریس و دانشگاه را کنار بگذارند، البته به اجبار. در این میان ۱۳نفر از استادان سرشناس دانشکده ارتباطات آنکارا نیز به چشم می‌خوردند. گولسرن آداکلی، یکی از اساتید اخراج‌شده دانشگاه آنکاراست که بیانیه صلح را هم امضا کرده، درباره چرایی اخراج خود می‌گوید: «دولت درحال پایان‌دادن به آزادی بیان و دموکراسی و موجودیت افرادی است که در دانشگاه‌ها از اندیشه صلح دفاع می‌کنند. این همه جنایت... جنایت جنگی، تدابیر ضددموکراتیک، سوءاستفاده از حقوق... حقوق بسیار جدی‌ای نقض شده است. ما این را گفتیم و خودمان هم قربانی شدیم. دلیل وضع امروز ما همین است.» در واقع بعد از کودتای نافرجام ژوئیه گذشته بیش از ۱۲۰هزار نفر از مشاغل دولتی گرفتار سرنوشت برکناری شده‌اند و هزاران نفر سرنوشتی جز بازداشت عایدشان نشد و بعضا راهی زندان شدند؛ افرادی که اتهام اکثر آنها همکاری با کودتاگران و ارتباط با حلقه گولن عنوان شد. دانشگاه شاهزاده «نورا عبدالرحمن» عربستان اما برای اخراج اساتید دبیران زن را نشانه رفت و یکصد تن از دبیران زن مقطع پیش‌دانشگاهی این دانشگاه را اخراج کرد تا به جای آنها معلمان زن خارجی تدریس در این مقطع را ادامه بدهند. دبیران اخراجی که این‌گونه گلایه‌های خود را عنوان کردند؛ ما حدود یکصد معلم زبان انگلیسی هستیم که به مدت یک‌سال با مرکز پیش‌دانشگاهی نورا قرارداد منعقد کرده بودیم ولی مسئولان دانشگاه پیش از پایان زمان قرارداد به ما اعلام کردند که قرارداد را فسخ کرده و تصمیم گرفته‌اند که معلمان زن خارجی را جایگزین ما کنند! اگرچه دانشگاه ملک سعود تلاش‌هایی برای استخدام ما به‌عنوان کارمند اداری داشته و نکته تأسف‌انگیز ماجرا این است که معلمان جایگزین با مدرک دیپلم ۲برابر حقوق معلمان بومی را خواهند گرفت. اگرچه ماجرای اخراج اساتید در ایالات‌متحده به‌گونه دیگری رقم خورد. اخراج‌هایی که بهانه آن «طرح هوشمند» عنوان شد تا به موجب آن پروفسور مارکز طعم اخراج را بچشد؛ دانشگاه بایلر زمانی که متوجه ارتباط بین کار پروفسور مارکز و طرح هوشمند شد، آزمایشگاه او را بست و مارکز مجبور شد تا هزینه‌های تحقیقاتی که صرف کرده بود را برگرداند. انتشار کتابی توسط دکتر گویلرمو گنزالز سرنوشت او را تغییر داد. او که متخصص ستاره‌شناسی بود، کتابی منتشر کرد که در آن استدلال کرده دنیا به نحو هوشمندانه‌ای طرح‌ریزی شده است؛ کتابی که خشم دانشگاه ایالت آیوا را برانگیخت و وضع شغلی گنزالز را بغرنج کرد. دکتر کارولین کراکر استاد دانشگاه جورج ماسون بود که سرکلاس زیست‌شناسی سلولی به تئوری «طرح هوشمند» اشاره کرد و سبب شد توسط مدیر گروه توبیخ و آخر ترم شغل خود را از دست بدهد و این درحالی بود که نام او در لیست سیاه قرار گرفت تا در زمینه کاری خود نتواند شغلی پیدا کند.

نگاه موافق

۶

افول رتبه علمی با برکناری اساتید

محمود علیزاده طباطبایی، استاد دانشگاه و تحلیلگر سیاسی | اگرچه باورهای مختلفی برای برکناری اساتید دانشگاه آزاد وجود دارد اما محمود علیزاده طباطبایی، استاد دانشگاه و تحلیلگر سیاسی در این زمینه معتقد است: به صراحت نمی‌توان اخراج اساتید دانشگاه آزاد را تسویه حساب سیاسی تلقی کرد. زیرا سیاستی وجود دارد که در طول ۴۰سال گذشته بر جمهوری اسلامی حاکم بوده است. با تغییر مدیریت نیروهای خود را به صورت اتوبوسی به آن مجموعه اضافه می‌کنند. همچنین اگر توانایی برکناری داشت افراد را عزل و در غیراین صورت آنها را از سمت‌هایی که داشتند برکنار می‌کنند. اکنون تیم جدید که به دانشگاه آزاد آمدند نیروهای خود را دارند. به همین جهت به دنبال ادله قانونی بودند و اذعان کردند کسانی که در جایی دیگری مشغولند نباید در دانشگاه آزاد حضور داشته باشند که این امر را می‌توان یک نوع سیاست تلقی کرد. سیاستی که از نیروهای خود استفاده کنند. با نگاهی به این موضوع درمی‌یابیم که چپ یا راست بودن مدنظر این دسته از افراد نیست، بلکه عزم آن کردند تا نیروهای خود را جایگزین کنند که این امر موجب آسیب رساندن به دانشگاه می‌شود. زیرا اعتبار دانشگاه به استاد است و مقام آن مانند مرجعیت و علما در حوزه علمیه است. به‌عنوان مثال آیت‌الله صافی با وجود سن بالایی که دارند ولی کسی برکناری ایشان را نمی‌خواهد. زیرا اعتبار حوزه علمیه است و با گذشت زمان بر علم او افزوده شده است. اکنون دانشگاه‌ها هم به همین شکل است. به‌عنوان مثال اعتبار دانشگاه علوم و تحقیقات به افرادی چون دکتر آشوری، دکتر راسخ و دکتر سید فاطمی است. اساتید بزرگی که با کنار گذاشتن آنها از اعتبار دانشگاه نیز کاسته می‌شود. همین امر موجب پایین آمدن سطح علمی دانشگاه‌ها می‌شود. اگرچه به شخصه استاد نیمه وقت بوده‌ام و در جای دیگر فعالیت نداشته‌ام با استدلال آقای رهبر که این موضوع را در مشغول به کار بودن اساتید در دانشگاه‌های دیگر ارزیابی می‌کند در تناقض است. پسرم در دانشگاه آزاد قم که به صورت پیمانی و عضو هیأت علمی بود نیز اخراج شد. دامادم نیز به همین صورت. که شاید به دلیل مسائل سیاسی بوده. با وجود این‌که قرارداد اساتید نیمه‌وقت تا پایان‌سال بوده، قانونا قرارداد را نمی‌شود به صورت یک‌طرفه فسخ کرد. اما از دی ماه قرارداد اساتید نیمه‌وقت به صورت یک‌طرفه فسخ شد. اما برخی از اساتید از طریق دیوان عدالت اقداماتی کرده‌اند. البته لازم به ذکر است تا قبل از مرگ آیت‌الله هاشمی هیأت امنا نظارت مقتدرانه‌ای بر دانشگاه داشت. اما اکنون به‌نظر می‌رسد که از این نظارت کاسته شده است. چراکه یا دکتر ولایتی فرصت این نظارت را ندارند یا آن‌که اختیار کامل را به رئیس دانشگاه سپرده‌اند. به‌گونه‌ای که تصمیمات را رئیس دانشگاه می‌گیرد. اکنون دانشجویان از این اقدام معترضند که شهریه‌های میلیونی برای استفاده از اساتید باتجربه می‌پردازند و بسیاری به‌خاطر اساتید معین به دانشگاه ورود پیدا می‌کنند. و اگر قرار بر تدریس بورسیه‌های تازه فارغ‌التحصیل شده باشد حاضر به ادامه تحصیل در دانشگاه نیستند.

منابع دیگر

۸

روزنامه شهروند برای دستیابی راحت‌تر و سریع‌تر مخاطبان و علاقه‌مندان به مطالعه در مورد این‌که آیا اخراج اساتید دانشگاه آزاد یک نوع تسویه‌حساب سیاسی است، اقدام به تهیه منابع دیگر در رابطه با این موضوع کرده است. به همین جهت اگر به این موضوع علاقه‌مند و مایل هستید که مطالب بیشتری در این زمینه بخوانید، می‌توانید به آدرس‌هایی که در زیر آمده است، مراجعه کنید.

https: //www.mehrnews.com/news/4237284/

خبرگزاری مهر

https: //www.isna.ir/news/96121005121/

خبرگزاری ایسنا

https//:www.jamaran.ir/

پایگاه خبری جماران

http//:fararu.com/fa/news/۳۵۰۷۳۳/

فرارو

http: //www.sarpoosh.com/politics/parliament-news/parliament-news961202668

سرپوش